

Cesta k duchovnímu Goetheanu

Herbert Witzenmann

Právě v pohledu na současnost máme nejvážnější důvody, pohlédnouti zpět na Zásady, které Rudolf Steiner věnoval jako jednu ze základů zno vuzaložení společenství poznání, kterému daroval svou nosnou duchovní sílu. Co bylo zprvu svěřeno jako záchranný čin užšímu okruhu společnosti, která měla dostat nové upevnění v okamžiku jedné z jejích nejnebezpečnějších krizí, projevuje svůj plný význam teprve v krizi lidstva bližší současnosti. Vždyť přece v sobě skrývá zárodek záchrany z největšího osudného neštěstí.

Rozumějícímu se ukazují ony Zásady ještě zřetelněji než tenkrát jako nejopravdovější „počátky“, věruhodné, laskavé a nadějně v nejušlechtlejším smyslu - počátky nejen nového začátku největšího, avšak nejméně dovršeného díla Rudolfa Steinerja, společenství, jehož semknutí poprvé v lidských dějinách vylučuje jakékoli donucující zužující zavazování a které je upevněno jediné poznáním projasněnou důvěrou, ale i počátky nového civilizačního principu, jenž je platný pro celé do rozhodující epochy svého vývoje vstupující lidstvo. Tento princip je veřejnost iniciačního principu a zveřejnění jeho metod a obsahů.

Pod iniciací neboli zasvěcením se rozumí školením získaný vývoj sil a schopností, které dřímají v každé lidské duši. O existenci těchto sil se může přesvědčit každý člověk, který duševně pozoruje své myšlení a při tom si nejen (jak tomu obvykle je) uvědomuje *výsledky* svého myšlení (pojmy), ale i *proces myšlení*. Pozorování tohoto procesu si uvědomí něco nejvýše významného, totiž že se v zachycení ideových obsahů spojujeme s nezměrnou, sebe samu nesoucí duchovní říší. Tím si osvojujeme na jedné straně svou vlastní duchovní, na náš tělesný organismus nevázanou bytost. Přivádíme tím na druhé straně do duchovního světa individuální složku, která se vyvíjí vznikem našeho individuálního vědomí pod vlivem izolujícího tělesného organismu. Z činnosti tohoto pozorujícího provádění pozdviženého na meditativně opakované cvičící úsilí vůle vyplývá školící cesta, která spojuje duchovní bytost světa s duchovní bytostí člověka, duchovního člověka s duchovním světem. Tím je pojem iniciace charakterizován v obou svých rozsáhlostech tak, jak to odpovídá dnešnímu stavu vědomí. Naznačené sebeutváření vede k probuzení „vyššího já“ člověka, to znamená ke schopnosti uvědomit si neustálé nevědomé spoluprovádění duchovních utvářejících sil ve všech věcech a bytostech, na kteréžto spoluprovádění při jejich obvyklém uvědomování nedbáme. Toto se děje s obzvláště výrazným účinkem, aplikuje-li se duševní pozorování podle přírodovědecké metody na poznávací postup ve sledování cesty poznání, kterou Rudolf Steiner vylíčil ve své *„Filosofii svobody“*. Tím se dosáhne vzhledu do duchovních souvislostí skutečnosti, jak je zažije nezasvěcený teprve po smrti, tedy skutečného vědomí bez spolupůsobení orgánů fyzického těla. Inicie zprostředkovávala ve starších dobách určité obsahy vědomí, které bezprostředně zasahovaly do sociálního a kulturního života svými velkými zástupci, nepřímo svými žáky, a ještě nepříměji postupným vytvářením všeobecného vědomí určujícího zvláštnost každé epochy a pronikajícího veřejné mínění. Protože však iniciace nezprostředkovává jen obsahy vědomí, ale způsobuje také změnu vědomí, mění sama své východisko v lidské duši, a tím i procesy, které vedou k jejímu zahájení a rozvoji v průběhu kulturnědějinného pokroku. Školící místa iniciace byla ve všech epochách ta centra, z nichž vycházely sociální a kulturní tvůrčí impulzy. Jako centra změny vědomí byla zároveň vyzařujícími impulzátory kulturního pokroku. Ve starších kulturách zůstávala od všeobecného vědomí

odloučena v přísném tajemství. Obsahy iniciace, byť esence kultur a podvědomě účinná směrná síla jejich civilizací, musely totiž tenkrát zůstat tak jako jejich prostředky školení vymknuty bezprostřednímu přístupu všeobecného vědomí. Adept nemohl tenkrát (z důvodů, o kterých zde nelze mluvit) nastoupit cestu poznání v samostatně vedeném školení. Potřeboval naopak autoritativní návod pokročilého učitele.

Dnes oproti tomu dříve nezbytné utajení iniciačních zkušeností a k zasvěcení vedoucích duševně-duchovních prostředků už době přiměřené není. V dnešní době se totiž (jak zde už bylo naznačeno) každý člověk může přesvědčit o základním postupu zasvěcení duševním pozorováním vlastního výkonu myšlení. V zárodku tato možnost při stupu byla poskytnuta už založením křesťanství, jak to je vyjádřeno v novozákonním výroku „Pravda vás osvobodí“ (Jan 8, 32). Avšak nový, epochální prvek vědomí potřeboval ještě periody svého dušiproměňu jícího působení v myslové ochraně duše, než mohl nalézt svůj výraz v plně veřejném způsobu zasvěcení. Tato kulturně tvůrčí událost vědomí nabývá svou sociálně a civilizačně působící formu projevu ve zveřejnění obsahů zasvěcení a školící cesty, kterou jich lze dosáhnout, duchovní vědou Rudolfa *Steinera*. Dosavadní vrchol tohoto vývoje představuje nově založení Všeobecné anthroposofické společnosti Rudolfem *Steinerem* na vánočním shromáždění na přelomu let 1923/1924. Výklady shrnuté v tomto spise to mají objasnit z hlediska Zásad.

Chceme-li rozumět procesu zveřejnění v jeho plném významu, je nutné jej vymezit vůči jemu ovšem jen zdánlivě příbuznému. Již dříve byly známy obsahy daleko zpět sahajícího podání o duchovním původu světa a lidstva a jeho trvajícím Božskyduchovním vedení. I náboženské listiny velkých kultur a národní mýty jsou stavu vědomí dotyčných dob přiměřená svědectví takových sdělení pro veřejnost, která však svá tajemství skrývají ve schránce obrazu. A také úctyhodné a občas i pochybné ukazatelé cesty, které pozvedávající závoj slibují přístup k tomu, co bylo dříve bděle stráženo, se vedle současného utajování uchovaného vědění a postupu a jejich klamného olemování tajemstvím vždycky stávaly známy. Zejména v nejnovější době nechybí literatura velmi rozličného řádu a velmi rozličně utvářeného záměru, který dříve utajované obsahy uvolňuje nebo také toto uvolňování jen předstírá. Jsou také známa doporučení všelijakých praktik, které prý ukazují cesty nebo okliky vedoucí k poznání, jež se vymykají dnešní obvyklé schopnosti chápání. A také neustále častěji dochází k vytváření skupin prostřednictvím takového doporučování chování a zprostředkování vědění, jímž disponují ti, co mají zkušenosti v technice ovlivňování (velmi často aniž mohou posoudit původ a účinek toho, co sami převzali, co do jeho opravdového významu). Proto není zbytečné poukázat na rozdíl, kterým se úsilí tohoto druhu liší od duchovní vědy Rudolfa *Steinera* a její sociálně utvářející síly, i když tento rozdíl může být úplně objasněn teprve při bližším seznámení s jeho dílem. Pokud se týče zmíněných metod a jejich výsledků, tak budiž v zájmu nezbytného vymezení (pokud to tato souvislost dovoluje) zjištěno toto: Cesty duševně-duchovního školení vyvinuté Rudolfem *Steinerem* žádným způsobem nepřerušují nebo nezeslabují samostatnou bdělost a sebekontrolu dnešního druhu vědomí. Proto jsou všechna opatření působící ovlivňováním fyziologických procesů (třeba dechu) nebo ve způsobu autosugesce z ohlasů provádění moderního duchovnívědeckého školení vyloučena. Opatření tohoto druhu vyvíjejí totiž svůj vliv sebekontroly se vymykajícím způsobem a souvislost mezi pokynem a účinkem je pro takovéto autoritě se podrobujícího nesrozumitelná. Vzdáleny jakémukoli útlumu vědomí, vedou moderní duchovnívědecké metody naopak ke stupňování oné jasnosti vědomí, která byla přivedena přírodovědeckým vědění naší doby. Všeobecná charakteristika všech obsahů vědomí dosažitelných duchovnívědeckým školením a chování vědomí vyvinutého k jeho dosažení je posílení oné duševně-duchovní oblasti dnešního člověka, která se vyznačuje největší jasností a zřetelností (světlostí). Je to ono jeviště, na němž se vyvíjí myšlení kontrolované neustálým sebezpozorováním - tedy myšlení, které nenechá své produkty

(pojmy) být bez uvědomění si svého produktivního postupu vstřebány (už danými) skupinově a pro povolání specifickými komplexy představ, průběhy jednání a vzory chování. Ze sebekontroly postupu myšlení vyplývající poznatek je identita vjemu a pojmu, uchopení a uchopeného v uvědomění si obsahů myšlení. Tomuto znaku pravé duchovní zkušenosti náleží dvojí rozhodující závažný význam. Poskytuje na jedné straně těm, kteří se vydají na duchovněvědeckou cestu školení, je vedoucí základní vnitřní orientaci, chrání je na druhé straně před záměnami a nesprávným posuzováním, když jsou zvenčí konfrontováni s obsahy vědomí pocházejícími z jiného druhu vědomí. Dále je varuje, jsou-li v nebezpečí upadnout sami do takovéhoto scestných postojů vědomí a také, když se mají podrobovat opatřením, která stlačují vědomí pod úroveň ideové sebekontroly Poněvadž vykázanému znaku rozlišování pro porozumění sobě, jakož i cizímu (pro to, co vystupuje ve vlastním prožívání, stejně jako pro to, co je k němu přineseno zvenčí) náleží rozhodující význam a jedině pod jeho doprovodem může být nastoupena moderní cesta školení, budiž poukázáno na pro to příslušné hlavní místo v díle Rudolfa *Steiner*.¹ (vedle kterého by bylo možno uvést četná podobná). Nachází se ve třetí části „Filosofie svobody“, „Poslední otázky. Důsledky monismu“, dodatku k novému vydání 1918: „I když na jedné straně je intuitivně prožité myšlení činný pochod, konající se v lidském duchu, tak je na druhé straně zároveň duchovním, bez smyslového orgánu uchopeným vnímáním. Je to vnímání, v němž vnímající je sám činný, a je to sebe-
nání, které je zároveň vnímáno. V intuitivně prožitém myšlení je člověk přesazen do duchovního světa také jako vnímající. Co mu v tomto světě přichází vstříc v podobě vjemu tak jako duchovní svět jeho vlastního myšlení, to poznává člověk jako vnímaný duchovní svět.“

Tato výpověď, o jejíž správnosti se může přesvědčit každý dnešní člověk vlastním duševním pozorováním, má nedocenitelnou hodnotu. Jedině ona propůjčuje neklamnou jistotu rozlišování, které odděluje pravé duchovní zkušenosti od sugescí, halucinací, iluzí a fantazmatů. Určuje však také odstup pravé duchovní zkušenosti od dnešního předmětného vědomí. To stojí svou vlastní k nim obrácenou (pozorující a myslící) činností naproti vjemovým obsahům od něho odlišných, přicházejících mu vstříc z jiného původu. V samo sebe uchopujícím myslícím a vůbec duchovním zažití je oproti tomu uchopeno vše vnímatelně-obsahové *uvnitř* vlastní činnosti jako její výtvar a zároveň jako na vytváření přecházející vlastní určení vytvořeného. Nikdo, kdo si neosvojil tento bytostný ráz duchovna duševním pozorováním vlastního provedení myšlení (nikoli jen jako obsah vědění), nemůže se spolehlivým úsudkem určovat pravou povahu (nebo také příslušnost k jiné oblasti) takových obsahů, které k němu přistupují s nárokem na duchovno anebo se vynořují ve vlastním vědomí. Proto také obrazné formy, ve kterých se projevuje takzvaný imaginativní stupeň duchovního zření, jež jsou příbuzné smyslovým (vizuálním, akustickým atd.) kvalitám obsahů vědomí, zprostředkovaných tělesnými orgány, nejsou převzaty z cizí oblasti do vlastní oblasti vědomí. Jsou naopak vnitřní určení vlastních výkonů. I tyto obrazné (ráz vjemů mající) obsahy duchovního zření jsou tedy vlastní výkony zřícího, avšak (úplně stejně, jako tomu je u výkonu myšlení) ve výkonu zkušená samourčení těchto obsahů. Nikdo, kdo nezískal vlastním duševním (zprvu u výkonu myšlení nastávajícím) pozorováním jasno o povaze duchovního druhu vědomí, který je platný pro každou z jeho forem, nebude moci porozumět sdělením o výsledcích duchovního zření. Že uvedená charakteristika vědomí je platná i pro obraznost imaginativních zkušeností, pochojíme bez údivu tehdy, jakmile se rozpomeneme, že také smyslově zprostředkovaná předmětnost získává veškerý poznatelný obsah teprve vplynutím ideových tvůrčích sil.

Výzvu, ale i povzbuzení našeho problémového vědomí představuje v této souvislosti protiklad receptivního předmětného a produktivního duchovního vědomí při jeho současné dějinné podmíněnosti oním vědomím. Snadno se však, pokud se i tohoto týče, najde cesta k porozumění, když se pozná, že naše obvyklé předmětné vědomí vzniká jedině (ovšem nejdříve podvědomým) přemožením ztráty skutečnosti, kterou způsobuje náš do smyslově-nervového systému vyúsťující organismus. Vždyť čisté vjemy, které nám naše smysly poskytují, jsou naprosto nesouvislé, a tím

prosty skutečnosti i ducha. Proto stojíme vůči nim před úkolem, který vykazuje zvláštní dvojí význam, být nulou ohledně jejich fyziologických podmínek, svobodou ohledně jejich přemožení duchovní aktivitou. Opět zduchovňující zdokonalování odskutečněných vjemových součástí skrz jejich ve vnitřní aktivitě čerpaná ideová pojítka se stane svobodným výkonem, když obyčejně instinktivně provedené pozvedneme v pozorující sebekontrolu jeho formy dění k vědomému provádění. Právě naše sebeuchopení v přemožení fyziologického odskutečnění nám propůjčuje schopnost vrátit se k produhovněle-proskutečněné realitě s obsahy našeho ideového sebeuskutečnění. Teprve tím ale získáme schopnost, uchopit obsahy určené v sobě samých ne jako nepřijatelné požadavky ze strany našeho před ně vystupujícího chování, ale jako vnitřní události samozpůsoběného dění. Pouze toto kvalitativní určení duchovního zření získané pozorováním vlastních výkonů poznání otevírá porozumění pro duchovněvědecká líčení Rudolfa Steinera, zostřuje rozlišovací schopnost pro jejich zvláštnost oproti nárokům jiného druhu na údajné podávání „duchovních“ (nadsmyslových) obsahů a poskytuje vlastnímu úsilí o poznání neklamnou bezpečnost cesty. Kdo chce nalézt cestu k duchovnímu Goetheanu, zabloudí, jestliže postrádá tuto jistotu.

Moderní duchovněvědecká cesta poznání a její cvičná školící opatření představují svým zabíráním duchovní síly vůle o iniciaci usilujícího vědomověasketické skládání účtů přírodovědeckého druhu poznání před jeho vlastním požadavkem. Vždyť tento druh poznání chce uznávat jako vědecký jen postup, který se děje za neustálé bdělé sebekontroly při experimentálním vyzkoušení myšlenky na sebeurčení pozorovaného. Duchovněvědecká školící opatření proto v protikladu k duchovním cvičením přicházejícím z Východu a měnícím vědomí, která pěstují a slibují rozplynutí v beztvarem bytí, nejsou v žádném ohledu antiindividuální. Nechtějí vést k vymazání v neindividuálním, které právě ve svém odosobnění sleduje osobní zájem obšťastňování, ale naopak k obohacení individualitního obsahu světa. Stupňováním a zrozmantostněním příspěvku jedinečnosti, kterou může člověk přinést světu - ne jako závislý příjemce jeho darů a vlivů, ale jako samostatný plnitel svého úkolu - uvědomí si člověk obsah smyslu, který ho spojuje se světem v jednotném vznikání. Jedině z tohoto pohledu pochopíme civilizační poslání, které přebírá duchovní věda Rudolfa Steinera. Obsahové podávání a osvojování vědění není při nalezení cesty k dílu Rudolfa Steinera, k duchovnímu Goetheanu to podstatné. Naopak chtějí být přenositelné obsahy především podněty, úkoly pro ve svém postoji vědomí přírodovědecky uzpůsobené úsilí o poznání, které si chce výsledek, který má teprve být zpřístupněn, osvojit jako vlastní zisk pochopení. Ten lze dosáhnout vesměs jen cestou naznačeného smýšlení cvičení a jeho akční schopnosti. Co duchovní vědou je nabízeno této vnitřní pohotovosti vůle - a nikoli osobnímu nebo skupinovému hledání obohacení či útočiště -, co je nabízeno vzchopení se k individuálnímu úsilí, má proto sociálně tvůrčí charakter ve smyslu jedinečně požadavků naší doby přiměřeného. Úkol, před kterým dnešní lidstvo stojí, je totiž pronikání našeho výkonného světa porozuměním smyslu a dáváním smyslu jako svornému výtvaru svobodných individualit. Zisk smyslu a účinné vyzařování smyslu mohou být čerpány a vytvořeny jen vystupňováním naší skutečností schopnosti, jen ve vystupňované samostatné schopnosti (*Selbstheftfähigkeit*) - jen druhem vědomí, které uchopuje jednotu duchovního světa jako duchovní sjednocení lidstva. Toto sjednocení je svobodné, ne vnucené, nýbrž individuální činností utvářené. Zvláštnost duchovního prožívání, které se projevuje jako individuální vytváření sebeurčených, tedy jednotlivého prožívajícího přesahujících obsahů, zprostředkovává svobodu a společenství spojující zisk smyslu, bez něhož dnešní lidstvo nezvládne své neustále se množící potíže. Ve smyslu zde alespoň naznačeném je veřejnost iniciačního principu (poznávajícího uchopení duchovní pod státy světa a člověka uvnitř moderního společenství vědomí), o nějž usiloval Rudolf Steiner, nutno chápat v ohraničení proti úsilím, která nedostačují druhu vědomí a sociálnímu základnímu požadavku naší doby.

Poněvadž vytvoření duchovních základů vědomostního společenství svobodných individualit a ukázání cesty k jeho vědomovým podmiňkám je největším činem Rudolfa *Steinera* a jeho nejušlechtlejším poselstvím důvěry pro jeho žáky i celé lidstvo, tvoří paragraf, který toto zjevné tajemství vyslovuje (je zjevné, protože je každému přístupné, tajné protože nemůže být převzato, ale každým jedinečným činně vydobyto), střed Zásad. Zde vyjadřují svůj nejnaternější a zároveň nejdále navenek se projevující cíl v důvěře neodpírající se žádnému opravdovému úsilí, přístupné však jen svědomí poznání. A proto neodhaluje hlavní obsah tohoto popisu úkolu - jak bychom se mohli domnívat - § 7, týkající se „zařizování Svobodné vysoké školy pro duchovní vědu“ Rudolfem *Steinerem*. Založení Svobodné vysoké školy takovým způsobem, jak toho byl schopen jedinečným Rudolf *Steiner*, je jistě nosným impulzem, nikdy nevysychajícím, ale také jen individuální vůli poznání se otevírajícím napájejícím zdrojem nového lidského společenství a sociálního útvaru. Podstata tohoto ustavujícího aktu je však jeho naprosto moderní duch a duch jím vytvořeného kulturního centra. Dobře přiměřená povaha tohoto druhu ducha je zdůrazněna označením Vysoké školy jako svobodné. Touto svobodou se nová impulze zásadně liší od starších, v jejich době velice silných kulturních center. Jako nositele hieratické povolání a poslání vyzářovala na nezasvěcené autoritativní sílu, úctu k hodnotám a podvědomě účinné tvoření smýšlení. Nový civilizační princip vzniká však jedinečným svobodným pochopením těmi, kdo na něm mají podíl a účastní se ho jako něčeho přístupného každému, kdo dosáhl zralosti vědomí.

S tím se však musí spojit motiv ochrany jako něčeho neodlučně podstatného. A toto je něco, co nás se zřetelem k tomu, co nás v budoucnosti čeká, musí zajímat více než cokoli jiného. Proto chtějí tyto výklady poukázat na aktuální význam tohoto motivu. Kompoziční rytmus, který prochází sledem paragrafů Zásad, na což bylo poukázáno v předešlém pojednání, je spojení vnitřního a vnějšího, exoterně veřejného a esoterně intimního, pozvednutí iniciačního principu na civilizační princip, které určuje kompozici pojednání. Pokusme se v porozumění oživeném vlastním pozorováním zachytit, co znamená výrok Rudolfa *Steinera*, že iniciace, tedy vědomé vstoupení do duchovního světa, se má stát sociálním tvůrčím principem - pomysleme na nesmírnost této výpovědi a ptejme se na podmínky, které zahrnuje.

§ 8 Zásad, jejich nejobsažnější střed, který zjišťuje zveřejňování esoterních obsahů v díle Rudolfa *Steinera*, je, jak to nemůže být jinak, také ochranný paragraf, který se netýká na žádný pád jen svého bezprostředního podnětu, ale sahá mnohem dále. Není snad ústupkem vůči zpronevěření dřívějšího držení v tajnosti. Je naopak kulturně tvůrčím krokem vpřed. Také není pouze právním zajištěním vůči publicistickým útokům a literárnímu pirátství. Mluví naopak v tom nejveřejnějším o tom zároveň nejtajnějším, o vytvoření éterněmateřské ochranné schránky kolem bohoslužebného díla a kolem těch, kteří mají být jeho pečovateli, příjemci a rozhojňovateli.

Ochrana není jen právní, i když mluví o uznání, oprávnění a obraně. Je naopak ve významu o hodně silnějším vědomovou ochranou, která se týká vytvoření společného vědomí a jeho udržování v čistotě. Vždyť nová esoterika jako iniciační civilizační princip není žádná spravovatelná pozůstalost vytištěných písmen, ale zřízení éterického Goetheana z dohromady plynoucích sil vědomí poznávajících lidí. Pro vnímajícího je zde řeč o výstavbě duchem oživeného Goetheana, o obranné věčnosti, která klade odpor rušícímu a ničícímu vpádu do jeho substance vědomí, popírání její existence (pokud je tato konána myšlenkově), avšak nad to a v první řadě si klade za cíl její věrné rozhojňování. Tato ochrana je při vši veřejnosti tajná, neviditelná a nevyslovitelná, obklopuje dílo, jeho tvůrce a jeho žáky, ale i ostatní příjemce, které může alespoň do určitého stupně uchovat před samopoškozením, které by si při vodili, kdyby se chtěli přiblížit onomu dílu v nevytříbeném duševním postoji. Podmínkami ochrany, o nichž je třeba přemýšlet, jsou sjednocující podstata společenství vědomí (ve zprošťování se smýšlení, které chce vykonávat nátlak na potkávajícího přítele, a veškerých záměrů ho k něčemu donucovat, otevíráme vlastní duševní prostor pro jeho nevinně-lidské), jakož i věrnost, která odporuje každému druhu popírání možnosti zřízení esoterně-exoterního a odmítá každé politické

paktování se zlehčujícím zneuznáváním, pokud toto setrvává ve své pověře. K těmto podmínkám náleží dále metodično, kráčení moderní cestou vědomí do duchovního světa. Tato době odpovídající cesta je každému zdravému dospělému člověku dnes možný vstup do duchovního světa duševním pozorováním výstavby skutečnosti ve výkonu poznání a lidské bytosti, členící se v zažití poznání do rozsáhlosti své postavy. Výsledky, které Rudolf *Steiner* svým napřed kráčejiším sledováním této cesty získává a nám zprostředkovává, nejsou pro tuto cestu (metoda je přece cesta), pro tento cíl úsilí o poznání přijatelnými obsahy, ale povzbuzujícími důvěrnostmi, které se obracejí na poznávající pozorující spoluprovádění jejich zisku pojetí. K ochraně společenských vědomí, které má být zřízeno a seskupovat se kolem éterického Goetheana, náleží proto také bdělost vůči stylově cizím vlivům a vmést kům do principu stavby moderního zasvěcení. Takové stylově cizí vměstky představuje v oblasti dnešní Anthroposofické společnosti stále ještě pokračující a dokonce se obnovující stará dogmatická theosofie. Charakteristická pro tento reakcionársky duševní postoj je intelektualistická recepce a kombinování esoterních obsahů nezískaných vlastním přehledem, ale převzatých, a estetizující sentimentalita na ně se napojující. Na zlá scestí se dostává, kdo pak k obsahům přejatým takovýmto způsobem připojuje ještě odvozující spekulace. Nevědomá Irivolita takových, byť skromně vystupujících receptivně-spekulativních a estetizujících-narcistických postojů myslí by se neměla přehlédnout. I při „dobrém“ úmyslu nejsou nikoli nepovážlivé, neboť vědomě nebo nevědomě chtějí zavést vědomí, určené k pokroku do nového světa, zpět do starých, době už nepřiměřených drah. Schopnost rozlišovat brzdící od podporujícího rychle zostříme, pozorujeme-li duševně, jaké dispozice a oblasti vlastního duševně-duchovního stavu jsou osloveny tím, co vystupuje s takovýmto postojem vědomí.

Odpovědnost za ochranu, jí podmíněná obranná bdělost a činné nsilí mají mimořádný význam pro ty, kteří se chtějí zasazovat o civilizační rozvoj díla Rudolfa *Steinera* vytvářením duchem oživené buňky vědomí. Motivů ochrany přísluší však nad to i jedinečná aktuálnost nejvšeobecnějšího druhu. Ti totiž, kteří si myslí, že mohou zachránit střední Evropu před zkázou hrozící z Východu a ze Západu odmítáním veškerých prostředků násilí, přehlížejí, že sjednocení je bez síly, když není opřeno o platný souhlas. Sice mohou mít pravdu ti, kteří chtějí poznávat jako pravděpodobný důsledek postavení amerických raket ve střední Evropě její proměnu ve střelnici velmocí. A nikdo, kdo na vlastní oči poznal bídu onoho obyvatelstva, které takzvanou rozvojovou pomocí bylo vrženo do ještě hlubší bída, nebude popírat, že chybné zaměřování hospodářské produktivity na výrobu zbraní je zločinem přesahujícím veškerou míru. Přesto nemůže být ochrana střední Evropy jen negativní, právě protože zničení její kultury spočívá - jak se to dá zjistit z průběhu dějin - na rozhodnutích, která jsou činěna za kulisami vnějšího dění. Rudolf *Steiner* mluvil o nedaleké budoucnosti, kdy se bude moci žít už jedině z důvěry. V důvěře k duchovnímu světu zřídil Svobodnou vysokou školu pro duchovní vědu a v důvěře k duchovní důvěře těch, kdo jsou povoláni k jejím ochranným spoluzřizovatelům. Kdyby se mohli lidé ve střední Evropě vzchopit k odvážnému důvěřování v ducha a k svobodnému poznání, že jejich úkolem je vytvořit praobrazný příklad pozvednutí iniciačního principu na civilizační princip, pak by důvěra v její ochranu byla oprávněna i v neozbrojenosti. Byla by duchovně chráněna. Bude třeba namítnuto, že takové myšlenky jsou jalovou, a proto možná dokonce zavrženou hrou myšlenek, protože postrádají jakýkoli předpoklad svého uskutečnění. Avšak lze myslit také jiné doufající přesvědčení. Vždyť by bylo opovážlivé, prohlásit za úplně nemožné, že potíže v budoucnosti se množící ve všech oblastech života povedou lidi k jedinému nápomocnému poznání k poznávajícímu rozhodnutí, vytvořit duchovním stanovou úkolu centra ozdravení v odumírajícím sociálním organismu.

Kdyby si lidé ve střední Evropě vzali za úkol, zprvu jen ve skromných, malých počátcích, zakládat pracovní společenství duchovní zaměřené, ale i Zemi milující a o ni pečující svépomocí, pak by mohli doufat a důvěřovat v další rozšíření svého úsilí. Zprostředkovávat tuto naději a tuto důvěru, jakož i z nich plynoucí činné poznání, je úlohou žáků Rudolfa *Steinera*. Mohli by šířit porozumění pro ochranu posky tující, kdyby sami správným porozuměním a chováním chránili dílo Rudolfa *Steinera*.